Після конфіскати — другий наклад.

Ч. 153 (10.830). Львів Четвер 15. Липня 1926. Оплачено ... Рік XLIV

ДІЛО

ВИХОДИТЬ ЩОДЕННО ПЕРЕДПОЛУДНЕМ

РЕДАКЦІЯ І АДМІНІСТРАЦІЯ: Львів, Ринок ч. 10, II. пов. Конто почт. щадн. 143.322. Адреса для телеграм: „Діло", Львів. Гол. Редактор приймає від 11—12 год. передполуднем. Рукописів не звертається.

ПЕРЕДПЛАТА: Місячно: в краю 4·50 зол. За границею: В Америці 1 долар, Франції, Голяндії, Бельгії 20 фр. фр., Італії 7·50 зл., Німеччині 7·50 зл., Швайцарії 5 шв. фр., Чехословаччині 20 ч. к., Румунії 150 лей, Болгарії 7·50 зл., Австрії 7·50 зл. — Зміна адреси 1 зол.

В СПРАВІ ОГОЛОШЕНЬ ЗВЕРТАТИСЯ ДО АДМІНІСТРАЦІЇ. ЦІНА ОДНОГО ПРИМІРНИКА 20 сот.

З нарад конституційної комісії.

Теперішній сойм існуватиме до кінця жовтня 1927.

Варшава, 13. липня 1926.

Соймова конституційна комісія закінчила вчора третє читання проєкту зміни конституції. На засіданні був присутній прем. Бартель і міністр справедливости Маковський. На цьому засіданні заповів іменем лівих партій пос. Недзялковський (ППС.) гостру боротьбу проти ріжних поправок до того законопроєкту на пленумі сойму. Поправки ці дотичать пропорціонального голосування, границі віку й посольської недоторканости.

Потім промовляли посли: Конопчинський (ЗЛН.), що підтримував своє внесення в справі счеркнення уступу з тої статті, де говориться про розвязання сойму й сенату на основі власної ухвали, і Багінський (Визв.), що вніс, аби президент не мав права розвязувати сойм двічи. В голосуванні оба внески відкинено.

Довша дискусія розвинулася над ст. 12 урядового проєкту про право декретувати закони. По промові кількох послів забрав слово мін. Маковський, звертаючи увагу на те, що конституція не може всього передбачити, бо вона дає тільки рами, в яких живий парлямент складатиме в руки живого уряду зовсім неочеркнені повновласти. Уряд, розуміється, познайомить сойм з метою, до якої прямує і для якої домагається повновластей. Натомісць неможливо вичислити всіх законопроєктів, для яких уряд домагається повновластей. На оклик, що уряд мусить це зробити, Маковський сказав: Хочемо працювати в справі направи фінансів та упорядкування господарського праводавства.

В голосуванні відкинено внесення про виелімінування з закону про повновласти виборчої ординації і соціяльного законодавства, натомісць принято внесення пос. Шрайбера: „Окремий закон уповноважить президента до видавання розповідків з правом закону в обсягу, вказаному нинішним законом. Ці розпорядки не можуть торкатися змін конституції".

На пополудневому засіданні розвинулася довша дискусія над ст. 5 уряд. проєкту про уділення урядові повновластей до кінця жовтня 1927 р. До цієї справи забрав слово мін. Маковський, заявляючи, що для уряду є найважніща справа повновластей і то у вимаганих речинцях. Уряд домагається повновластей до кінця жовтня 1927. Уряд працював би до того часу під контролею теперішнього сойму.

По промовах пос. Бирки і Грінбавма виступив з промовою прем. Бартель. Він заявив, що зі ст. 5 урядового проєкту чи радше з цілою справою урядових декретів уряд вяже справу довіря. „Якщо панове не хочуть тих проєктів, уряд витягне з того консеквенції. Без добуття відповідних повновластей і без права декретувати уряд не має змоги зробити того, що задумав. Уряд сойму так скоро не розвяже. Представникам партій я вияснював, що для мене першим можливим речинцем для розвязання сойму є кінець січня або половина лютого. Уряд звернеться до сойму з кінцем вересня в справі ухвалення буджету на четвертий квартал. Після того можуть зайти такі можливовости: або ми заломимося економічно і я прийду сюди і скажу, що не маю що більше робити, або господарське становище поправиться. В другому випадку проситиму дальшої підтримки".

Після промови премієра вибрано спеціяльну підкомісію для устійнення справ, що увійдуть в повновласти для уряду.

Нота до Німеччини в справі роззброєння.

Берлін, 13. липня 1926.

Сюди надійшла нова нота ради амбасадорів, яка піддає ревізії становище шефа штабу райхсвери ген. фон Секта. Нота жадає, щоби один з представників райхсвери обняв становище голов. інспектора. Жадання те являється наслідком докладної перевірки контрольною комісією військової ситуації в Німеччині. Міжсоюзна комісія ствердила недотримання версальського трактату. Особливо підкреслює нота те, що на кордонах Німеччини, головним чином на кордоні польськім, дуже часто групуються відділи т. зв. граничної охорони.

Біржа.

Гроші.

Тенденція захитана. Настрій оживлений. У приватних оборотах занотовано: Валюти: Амер. дол. 9.30—9.32; канад. дол. 9.20—9.22; чеські корони 0.27—0.28; франц. франки 0.26—0.27; швайц. франки 1.70—1.74; фунти штерлінгів 43.00—44.00.

Золото: 20 кор. 36.50—37.00; 20 франків 33.50—34.06; 20 марок 42.00—43.00; 10 рос. рубл. 46.00—47.00.

Срібло: Австр. корона 0.73 0.75, 5 австр. кор. 3.?0—4.00; австр. фльор. 1.90—2.00; рос. рублі 3.00—3.20; копійки за рубель 1.50—1.60.

Збіжжа.

При дуже інтензивнім запропонованні хлібних збіж цілковита відсутність запотребування. Ціни сильно знижкові. Заінтересування в ячменю і вівсі при відповіднім запропонуванні по цінах, нижчих від останніх котовань. Тенденція надалі знижкова. Настрій дуже слабий.

Самоврядування.

Львів, 14. липня 1926.

I.

У Східній Галичині Польща похоронила всякі сліди громадського самоврядування вже давно. Найновіший звіт з діяльности Тимчасового Самоуправного Виділу у Львові за 1923 і 1924 р., що появився друком минулого тижня, доказує це найкраще шифрами. З того звіту довідуємося, що з кінцем 1924 р. в трьох східно-галицьких воєвідствах стан самоврядування представлявся дуже сумно: у львівському воєвідстві було розвязаних 35 відсотків сільських громад, у станиславівському воєвідстві 87 відс., а в тернопільському 94 відсотки (в краківському воєвідстві в той-же час було розвязаних тільки один відс. сільських громад!). Коли взяти на увагу міста, то справа стояла теж не краще: у львівському воєвідстві було 53 відс., у станиславівському 76 відс., а в тернопільському 57 відс. розвязаних міських рад (у той-же час у краківському воєвідстві було розвязаних 34 відс.) Коли підійдемо до повітових самоуправних тіл, то побачимо, що з кінцем 1924 р. було у львівському воєв.дстві розвязаних 48 відс., у станиславівському 66 відс., у тернопільському 73 відс. т. зв. повітових репрезентацій.

З тогож звідомлення довідуємося, що в звітовому часі розвязано багато повітових, сільських і міських рад тому, що ті ради були цілковито здекомплєтовані наслідком упливу дуже довгого часу від останніх виборів (декуди останні вибори були ще в 1907 і 1908 рр.). На основі того можемо зробити висновок, що протягом 1925 і 1926 рр., необнятих звітом, такі розвязування відбувалися далі і мусіли відбуватися, бо ради, вибрані ще в 1907 чи 1908 р., мусіли здекомплєтуватися ще більше, а тому це не були ніякі ради, тільки недобитки і пережитки давно минулих літ. Очевидно, що замість поступати згідно з австрійськими, обовязуючими в нас по нинішний день законами та переводити нові вибори (що згідно з законами мусіли бути розписані до трьох місяців по розвязанню ради), польська влада іменувала т. зв. комісарів з уряду, відомих у нас під назвою наказних війтів і бурмістрів. Те саме було з повітовими виділами. Ріжниця була тільки та, що головою такого іменованого урядом повітового виділу ставав з правила староста. Проти того протестував завзято навіть Тимчасовий Самоуправний Виділ, але це нічого не помогло. Титулом платні за виконування обовязків голов повітових виділів брали і беруть старости, як це видно з тогож звіту, ще й окрему платню, що рівняється половині (50 прц.) кождоразових їх службових поборів. Ось ідилія!

До помочі тим урядовим ставленикам по селах і містах додавала влада ще т. зв. тимчасові прибічні ради з кількох „своїх" людей і ті правили безконтрольно всім громадським добром, а навіть на основі інструкції своїх начальників, тобто старостів, присвоювали собі функцій, які згідно з обовязуючими тут законами до них не належали і на які вони не мали ніякого права. До таких протизаконних функцій належали, наприклад, і шкільні справи. Густо часто було так, що на основі рішень прибічної ради переміняли шкільні інспектори по наших школах український викладову мову на польську. І хоч це було велике безправство, ніякі рекурси не помагали, бо така була воля влади.

Нині можна сміло сказати, що в усіх українських громадах Східної Галичини не остало ніодної громадської ради з вибору, хочби передвоєнного, а всюди урядують старостинські ставленики, переважно найбезхарактерніші та національно найбезвартісніші елементи. Вже сім літ панує в нас на полі самоврядування одно велике безправство, якого свідомо допускалася влада, бо того вимагала польська державна рація. На численні домагання громад, а навіть Тимчасового Самоуправного Виділу, щоб перевести нові вибори, навіть на основі старої виборчої ординації, що — до речі кажучи — була для нас дуже некорисна (особливо при виборах до повіт. рад), польські урядові чинники відповідали, що це неможливо, бо виборча ординація перестаріла, не відповідає ні духові часу, ні духові польської конституції. А таксамо перестарілі австрійські закони. Для польських урядових чинників краще було стояти на сторожі явного в даному випадку безправства, а навіть ломити третю статтю польської конституції, яка каже, що „Польща, опираючи свій устрій на засадах широкого територіяльного самоврядування, передасть представництвам самоврядування відповідний обсяг ділання, особливо в обсягу адміністрації, культури і господарства, який докладніше означать державні закони". А статті 65, 66 і 67 тієї конституції передрішують навіть деякі засади організації самоврядування. Тут слід додати, що зокрема до трьох східно-галицьких воєвідств затягнула Польща ще й инші зобовязання не тільки внутрішнього, але й міжнародного характеру законом з 26. вересня 1922

Red. czas. „Dilo" we Lwowie. Pr. 325/26. W Imieniu Rzeczypospolitej Polskiej! Sąd okręgowy karny orzekł na wniosek Prokuratury przy tymże Sądzie, że treść artykułów umieszczonych w czasopiśmie „Dilo" Nr. 149 (10.826) z dnia 9. lipca 1926. roku pod tytułem: 1) „Zmina konstytucji" a) między słowami: elementiw... a słowami: O że, b) między słowami: reżimu... a słowami: Ta odnoczasno, c) od słów: Todi... do końca tego artykułu 2) „S. U. W." między słowami: osoblywoz... a słowami: czobo dokazom, 3) „Dopysy" Radechiw a) między słowami: ... a słowami: Na ce, b) między słowami: wam cej... a słowami: ... zawierają ad 1)—3) znamiona zbrodni z § 65 a) ustawy karnej uznał dokonaną 8. lipca 1926. roku konfiskat za usprawiedliwioną i zarządził zniszczenie całego nakładu i wydał w myśl § 494 pk. zakaz dalszego rozpowszechniania tego pisma drukowanego. Zarazem wydaje się nakaz odpowiedzialnemu redaktorowi tego czasopisma, by orzeczenie niniejsze umieścił bezpłatnie w najbliższym numerze i to na pierwszej stronie. Niewykonanie tego nakazu pociąga za sobą następstwa przewidziane w § 21. ust. druk. z 17. grudnia 1863 Dz. p. p. Nr. 6 ex 1863 r. i. zasądzenie za przekroczenie na grzywnę do 400 zł. p. Lwów, dnia 9. lipca 1926. r. Hawel.

Red. czas. „Dilo" we Lwowie. Pr. 328/26 W Imieniu Rzeczypospolitej Polskiej! Sąd okręgowy karny we Lwowie, orzekł na wniosek Prokuratury przy tymże Sądzie, że treść artykułu umieszczonego w czasopiśmie „Dilo" Nr. 150 (10.827) z dnia 27. lipca 1926 roku pod tytułem: 1) „Zhidno z kooko...datom" a) między słowami: komentariw... a słowami: Na osnowi, b) między słowami: swiezniż ... c) między czenyk... a słowami: Nashidkom, d) między słowami: u Warszawi... a słowami: ... e) między słowami: ... a słowami: Ta je, e) między słowami: ... a słowami: ... 2) „Ofi...jnj dwo... Za hlady" między słowami: ... a słowami: aprate win. 3) „S. U. W." między słowami: ... a słowami: ne zabynuty, b) między słowami: zemiach... a słowami: pol...ija, c) między słowami: knyżok wydanych... a słowami: 1. 293 wyd...ch zawierają ad 1)—3) znamiona zbrodni z § 65 ust. karnej uznał dokonaną 10. lipca 1926. roku konfiskatę za usprawiedliwioną i zarządził zniszczenia całego nakładu i wydał w myśl § 493. p. k. zakaz dalszego rozpowszechniania tego pisma drukowanego. Zarazem wydaje się nakaz odpowiedzialnemu redaktorowi tego czasopisma, by orzeczenie niniejsze umieścił bezpłatnie w najbliższym numerze i to na pierwszej stronie. Niewykonanie tego nakazu pociąga za sobą następstwa przewidziane w § 21. ust. druk. z 17. grudnia 1862 Dz. p. p. Nr. 6. ex 1863. r. i zarządzenie za przekroczenie na grzywnę po 400 Zł. P. Lwów, dnia 10. lipca 1926. r. Hawel.

відвідність, нехай знає, що і розвязка і нагорода ще ніким не рушені.

— **З кіна.** У кіні „Лев" іде сенсаційна еспанська фільма „Чари ночі" з преґарною Мае Мюррей і комедія в 2-х діях „Бережіться дівчата".

Дописи.

Рогатин. *(Посвячення угольного каменя під кооперативний дім).* Рогатинщина знову будує! Вона зорганізована і в доброму солідарна, як була й давніше, а що життєві вимоги зростають, тому треба до тих громадських будівель, які маємо в Рогатині, ще й дальше будувати. Кооперативний дім, обширний, двоповерховий, має стати ще цього року в Рогатині при ринковій площі. Він стане там, бо вже добру частину робіт виконано, бо є жертвенність в повіті для тої справи, бо вже куплено добру частину будівельного матеріялу. В суботу дня 2. ц. м. посвячували угольний камінь. Це було гарне свято кооператорів повіту й міщанства Рогатина. Була тоді гарна погода, горячий день роботи, та всетаки явилися делеґати установ найдальших сіл повіту, три священики під проводом першого патріота повіту й жертводавця о. шамбеляна Городецького відправили торжественне богослуження, а потім рушив похід на місце будівлі. Ішли чвірками жінки, мущини й діти. Співав знаменитий мішаний хор, грала дута музика з Залanова. Задивилися на рідке українське свято жидівська й польська громада Рогатина. Завидували, аж синіли з зависти! Після відправи прочитано грамоту, яку зложили в угольному камені. В ній описано, що будуємо без нічиєї помочі, в час найбільшого лихоліття українських земель, в пору, коли нема нам можливости повного розвитку, коли українськими найліпшими громадянами забиті тюрми і кріваві сльози ллються з сирітських очей. Підписувала цю грамоту визначніші особи і представники місцевих установ та делеґати зі Львова від Ревізійного Союзу та Центросоюзу. А потім один з духовників виголосив відповідну промову і музика відограла національний гимн. — Після церковної частини свята відбулося зібрання його учасників у домі філії „Просвіти". Там зложили привіт делеґати й гості (також з коломийського Пов. С. Кооп. — дир. Мартюк, з бережанського — дир. Березовський), а опісля того склав звідомлення з контролі кооператив повіту інспектор І. Стернюк. Промовець подав дуже цікаві числа. В Рогатинщині є 99 сільських громад. Кооперативи є вже в 60 громадах.

Рахуючи по числі членів, виходить, що на 11.928 самостійних господарств Рогатинщини є членами 4.815 господарств (понад 40 проц.). Більшість кооператив обєднує понад 50 проц. господарств, а є й такі (Дібринів, Данильче), що обєднують 84 проц. самостійних господарств. Маєток власний кооператив і уділи членів виносить поверх 90.000 золотих, так, що на кожду кооперативу випадає до 1600 золотих власного капіталу (17 кооператив має понад 2000 власного капіталу). Недостача організації така, що кооперативи не вплатили, як були до того обовязані, половини власних уділів до Повітового Союзу, який тому мусить удержуватися головно кредитами і через те дорожіє товар в повітовій централі. За пять і пів місяця вторгувало 58 кооператив цього року 397.934 золотих, пересічно 6.900 на одну кооперативу. Колиб рахувати, що одно самостійне господарство купує місячно тільки за 10 золотих, то кооперативи повинні були вторгувати 66.000 зол. від всіх самостійних господарств Рогатинщини. Лишень половина тих потреб була вдоволена в нашій організації Рогатинщини; решта ж перейшла через посередників, ворожих нам крамарів. Отже слушно зроблено висновок, що наш консумент і хлібороб-продуцент давно вже поставили в Рогатині ті всі будівлі, які там є в ринку і дальше. Та до тих будівель не мають вони ніякого права, а право мають тільки до тої будівлі, яка тепер росте силою своєї господарської організації. Лишень за 5 і пів місяця цього року мала вже вона до 33.000 зол. зиску, хоч так, як всюди, наші теперішні кооперативи все ще крами мішаних товарів, а збут хліборобських продуктів іде ще все більшістю тільки через руки спекулянтів. Та воно зміниться. Прийде час і використаємо теперішню низову нашу організацію, щоб осторожною, пляновою працею, повільно та успішно таки усунути з нашої землі ворожих нам спекулянтів. Рогатинщина показала ділом, що в неї сильна воля доконати цього — й дає тим приклад усім повітам українських земель під Польщею.

А. Г.

Всячина.

Як повстав Ню-Йорк! Минуло 300 літ від хвилини, коли малий гурток людей дав почин до заснування найбільшого міста сучасного світа: Ню-Йорку. Ніхто з того гуртка людей, що в маю 1626 р. сиділи на траві острова, званого нині Мангаттан, навіть і не мріяв, що на цьому місці може згодом виростн великанська столиця. Були це купці, що приїхали голяндським вітрильником „Зеемеум", у товаристві моряків і вояків. Донині ще задержався опис цього дня і товариства, зроблений одним з учасників. Вони не лякались мирного населення Індіянів і були захоплені природою та кришталько пахучим повітрям. Голяндці покурили з Індіянами на знак дружби „люльку" і почали діло. Розклали на траві кольорові матерії, сокири, ножі, скляні перли і инші яркоцвітні цяцьки, які Індіяне поїдали очима. Голяндці зробили з ними умову, що відступлять їм усі ці дорогоцінности, коли Індіяне підпишуть їм контракт на березовій корі, що відступають їм на власність цей острів. Так купили вони 20.000 акрів землі за пять фунтів, себто 250 зол. (нині один акр коштує мілярд фунтів!). Індіяне щасливі, забравши скарби, віділали. Острів перейшов у власність Голяндців. Їх головою був Петер Мінуіт, що став першим губернатором засновaної ними кольонії „Новий Амстердам". Була це кольонія дуже вільнодумна. Всі, що в наслідок релігійних пересідувань в Европі спасались за море, находили там захист (як ще донедавна всі „політичні злочинці"!). Але згодом ці вольности обмежено. За нових губернаторів мешканці відчули тиранську руку влади. Тоді Англія виступила в обороні населення „Нового Амстердаму". Англійський король Карло II. дав уповноваження свому братові Якову, князеві Йорку, окупувати це місто і всі голяндські посілости в Америці. Пять англійських воєнних кораблів дало собі легко раду з 400 Голяндцями. 8. вересня 1664 „Новий Амстердам" піддався і одержав назву від князя Йорку „Новий (Ню) Йорк". Ґубернатором став полковник Нікольс, який зєднав собі симпатії населення, завдяки розумному правлінню і його піддані хутко почали ставати Англійцями. Нащадки цих підданих є нинішньою аристократією Ню-Йорку. Історія Ню-Йорку є одним з найкращих зразків людського поступу. Хто зна, чи колиб наслідники Мінуіта були такі розумні, як він, нині в Ню-Йорку пануючою мовою не була би голяндська!

Нові книжки й видання.

КНИЖКИ:

Проспер Меріме: КАРМЕН і инші оповідання. Переклад з французької мови і передмова Михайла Рудницького. Титулова вінєтка роботи Ю. Максимчука. Бібліотека перекладних архитворів „Горицвіт", Стрий 1926, 154+XVIII. Зміст: Проспер Меріме. Кармен. Матео Фальконе. Візія XI. Здобута редута. Етрурійська ваза. Венера з Іль.

Наші читачі знають деякі з цих оповідань з перекладів у „Ділі" за останні роки. Два найбільші „Кармен" і „Венера з Іль" появляються вперше у перекладі нашою мовою. Меріме—один з найкращих французьких новелістів XIX. віку. Тип його новелі не втратив до цього часу нічого зі своєї свіжости та цікавости. Це майстерні зразки композиції, клясичної мови, психольоґічного малюнку, а при цьому майже сензаційности оповідання. Нема в тих новелях того, що так нині мучить сучасного читача: широких описів і довгих міркувань. Всі вони визначаються незвичайно цікавим сюжетом, який приковує увагу читача від першої сторінки до останньої. „Кармен"—усім відома опера, майже нікому невідома в оригіналі, якого автором є Меріме. Хто гадає, що текст опери є оповіданням, приноровленим тільки до музики, то?, прочитавши оповідання, буде здивований, в якій мірі оперове лібретто є блідою, невірною переробкою мистецького психольоґічного малюнку такого знавця Еспанії, яким був Меріме. Так само буде здивований не один, почувши, що Меріме, як каже перекладчик у передмові, „був після Вольтера першим великим західноевропейським письменником, який основніше поцікавився нашою бувальщиною, чого до цього часу ніхто не зробив краще. Крім студії „Про українських козаків", він видав книжку „Давні козаки". Симпатії Меріме для козацького руху не були випадкові. Він стежив пильно за політичними подіями свого часу і вже тоді не помилявся щодо ваги „козацької нації" в долі цієї штучної держави. Козаччина захопила його шириною вільного життя, повного самозривних пристрастей, неугомканих темпераментів, безпосередніх проявів енерґії своєрідних зайдиголов". У згаданім томі оповідань находимо ще раз перекладені такі справжні архитвори мініятурних новель, як „Здобута редута" або „Матео Фальконе", що находяться у французьких шкільних підручниках і антольоґіях літератури.

Борис Грінченко: ЗА БАТЬКА (Степовий гість). Драма на 5 дій. Вид-во „Подільська Театральна Бібліотека". Львів—Тернопіль—Провіденс 1926.

ЖУРНАЛИ:

МОЛОДА УКРАЇНА. Рік IV. ч. 6 за червень. Зміст: Юліян Редько: Мечем і плугом. — Антін Лотоцький: Прогулька до ліса.—Богдан Лепкий: Люблю в т. ху ніч. —Іван Мельник: Вожд Маквіна. — Евген Баранів: У країні Башкірів. — Ю. В. Кисілевський: Сінокос у полудневій Манітобі. —Додаток: Дикі звірі.

‡ Посмертна згадка.

О. Симеон Борис, парох Хлипель, помер дня 21. IV. 1926 р. в 62 році життя а 35-тім році священства. З покійним зійшов в могилу горячий патріот, твердого й гарного характеру і взірцевий священик. В. Є. П.

Ширіть наш часопис!

ОПОВІСТКИ.

Мандрівний Театр Ґалактіона Чіпки і Поле відвідає з „Вертепом Наших Днів":
Надвірну дня 13. і 14. липня.
Делятин дня 15. і 16. липня.
Дору дня 17. і 18. липня. 45 2—2

Двадцятилітній післяматуральний зїзд товаришів, що зложили іспит зрілости в українській академічній гімназії у Львові 1906 р., відбудеться дня 8. вересня ц. р. Зголошення слати на адресу о. д-ра Лаби Василя, Львів Коперника 36, який подасть точніші інформації відносно програми зїзду. — За комітет М а г а л а с - Г а н и ц ь к и й. 61 1—3

Подяка. Виділ Тов. „Шкільна Поміч" в Коломиї складає отсим сердечну подяку абітурієнтам української гімназії в Коломиї з 1906 р., які при нагоді товариського зїзду зложили 115 зол. як дар на бібліотеку ім. С. Недільського при Інституті Тов. „Шкільна Поміч". — За Виділ: о. І. Сатурський голова, Ю. Ковалів секретар. 63 1—1

Тов. „Чорногора" в Станиславові уладжує в днях 20. і 21. липня ц. р. прогульку на Говерлю. Виїзд зі Станиславова до Ворохти 20/7 год. 6·44 рано. — Виділ. 70 1—1

Оповіщення. Дирекція Української Реформованої Реальної Гімназії при Українському Педаґоґічному Інституті ім. М. Драгоманова в Празі цим оповіщає, що вступні іспити до I, II, III, IV. і VI. кл. гімназії відбудуться дня 1—3 вересня 1926 року. Разом з проханням про допущення до іспиту належить подавати метрику та останнє шкільне свідоцтво попередньої школи. Прохання подавати в канцелярію Українського Педаґоґічного Інституту. (Прага, Смихів, Малатова ч. 19). — Директор гімназії, проф. Я. Ярема в. р. Секретар Педаґоґічної Ради М. Хлюр в. р. 1—1

Виділ Тов. „Український Інститут для дівчат в Перемишлі" приймає на шк. рік 1926/7 180 учениць до інститута за оплатою 80 зол. на місяць. Прохання о принятта приймає Управа Інститута (Татарська 4) до 20. липня. — *М. Демчук*, управ. інст. 57 2—3

Позір Солотвинщина! В неділю 18. липня в години 2-ій попол. відбудеться в салі Народнього Дому в Солотвині велике віче з таким денним порядком: 1) Отворення віча. 2) Сучасне політичне положення (М. Струтинський зі Львова). 3) Потреби українського шкільництва (д-р О. Черненко). 4) Завдання нашої політики (д- Ю. Олесницький зі Станиславова). — К о м і т е т.

Ширіть наш часопис!

За редакцію відповідає **Василь Мудрий.** Видає Видавнича Спілка „Діло". З друкарні Видавничої Спілки „Діло", Львів, Ринок ч. 10.

ствинцтво українського народу. І того вам мало, що на 112 тисяч виборців Українців припадає один посольський мандат на Волині, коли на етнічно польських землях один мандат випадав на 30 тисяч населення. Бажаєте цілковито не допустити до сойму національних меншостей. Тому вже не криєтеся з думкою про дві міри, про дві виборчі системи, пускаючи хантом навіть таку для вас важну справу і засаду, як уодностайнювання та уніфікацію всіх земель. І все те твориться, щоби завести в польській державі диктатуру, так би сказати, польської нації. Очевидно, можна й до того прямувати, але чи не є це скривлення самої сути парляментаризму, чи не є це боротьба з парляментарним устроєм?

Нащож у такому випадку та мнима оборона парляментаризму?

Правда, тут може мене стрінути закид, що тільки центро-праві польські партії прямують до зміни виборчої ординації, що лівиця польська натомісць бажає нас обдарувати цілковитим управненням. У відповідь на те мушу зазначити, що від часу маєвого перевороту не можу цілком пізнати, хто є польською лівицею. Маршалок Пілсудський, премієр Бартель, клюб праці, „Стронніцтво Людове", „Визволене" уходили перед переворотом за представників лівиці. Тепер ці люде і ті партії виступають явно проти парляментарного устрою і йдуть рука в руку з партіями правиці. (Протести на лавах центру!) Позволю собі тут заналізувати дотеперішній перебіг випадків у Польщі від днів маєвого перевороту. Маєвий виступ був сам у собі як революційний акт ослабленням парляментаризму, бо був виступом не тільки проти уряду Вітоса, але також проти парляментарної більшости, яка тоді уряд видала. Отже, коли повалено уряд Вітоса, треба було повалити і сойм, джерело і творця того усуненого уряду. Крім того маєвий переворот, затіяний в імя морального відродження проти зграї шубравців і злодіїв, був одночасно тяжким обвинуваченням під адресою тої палати. Колиб Пілсудському залежало на збереженні парляментаризму, то він по маєвому перевороті постарався би в першій мірі про вибори до нового сойму, який через сам акт виборів віддискав би повагу в очах населення.

(Докінчення буде.)

Здержання судових кар.

Дня 15. липня 1926 входить в життя польський закон з 10. червня 1926 В. з. 61/384 про здержання судових кар. Цей закон відноситься тільки до кар позбавлення свободи в розмірі до шістьох місяців, наложених давніми австрійськими судами. Закон важний для всіх, особливо для тих, яких засуджено, а вони ще не відбули кари.

Суд може здержати кару в уряду або на внесок на протяг одного до пятьох років, коли після обставин при поповненні вчинку, з огляду на характер і захования винуватця по вчинку, є надія поправи. Дозволяючи на здержання кари, суд може установити умову винагороди шкоди в означеному речинці і в означеній висоті.

Суд буде орікати про здержання кари рівночасно з вироком. Закон обнимає також присуджені вже кари, коли винуватець до 15. липня 1926 не розпочав відбування кари; тоді суд визначить окрему розправу і вирішить тільки про здержання кари.

Від оречення мають обидві сторони, себто прокуратор чи приватний обвинитель і засуджений, право відклику до вищого суду в протягу вісьмох днів; цей відклик відрочує виконання кари.

Визначений час поправи засудженого починає рахуватися від правосильности оречення. Коли мине час поправи й коли минуть ще дальші три місяці без пригоди, то кара й наслідки кари вважатимуться за даровані. Суд видасть на домагання засудженого посвідку.

Не вільно здержати кари, коли винуватець був вперід засуджений на вязницю (не арешт!) і то повних пять років по відбуттю кари; дальше, коли оречено допускаємість поліційного надзору, коли винуватець в часі поправи поповнив злочин, свідому провину, проступки крадіжи, спроневірення, обману або такий самий вчинок, як той, коли кару здержано.

Суд зарядить виконання здержаної кари, якщо засуджений поповнить в часі поправи злочин, свідому провину, проступок крадіжи, спроневірення, обману і такий самий, як при нагоді здержання кари; дальше, коли вийде на яву, що невільно було здержати кари; вкінці, коли винуватець не винагородив шкоди в речинці.

Очевидно — здержання кар позбавлення свободи не відноситься до грошевих кар, не зносить конфіскати предметів, як також не звільняє від заплати відшкодування і коштів процесу.

Адв. д-р Партицький.

По широкому світі.

В Альбанії вибухла революція. Італійська рада міністрів рішила вислати туди три воєнні кораблі на допомогу урядові. Альбанський уряд стягнув військо до пристаней.

Повстання в Персії зростає. Військо в деяких місцях перейшло на бік революціонерів. Уряд розстріляв велику скількість бунтарів.

Румунія та Болгарія у повважнім конфлікті внаслідок прикордонного непорозуміння. Кажуть, що румунські війська ввійшли на болгарську територію.

Франція підписала з Англією фінансовий договір у справі своїх довгів.

С. Р. С. Р висилає до Льондону Красіна, щоби цей пробував наладнити напружені відносини з англійським урядом.

У Мароку не вигасла партизантська боротьба деяких племен проти французько-еспанських військ. В околиці Таза є простір на 100 квадр. км., що ще їм не піддався.

Французький уряд одержав вислів довіря парляменту невеличкою більшістю. Рада міністрів одержала уповноваження видавати фінансові та скарбові декрети, які пізніше ратифікуватиме парлямент.

Врангель зліквідував усі свої підприємства звязані з протибольшевицькою армією і виїхав до Бельгії, де житиме як приватна людина.

Органiзацiйний рух.

Віче У. Н. Д. О. в Грималові.

Треба було дуже багато праці й заходів на те, щоби добитися в скалатського старости дозволу на віче в Грималові. Найбільш кольоністами із заходу засічений округ відбув дня 8. липня ц. р. перше своє всенародне віче. Відкрив його п. Михайло Коцюбка, кандидат нотар. в Грималові. По виборі президії в особах пп. Олександра Пісецького, Антона Свідера і Павла Яремишина виголосив д-р Степан Баран основний реферат про теперішнє політичне положення нашого народу. Опісля п. Олекса Черкавський, делегат Центр. Ком. УНДО. зі Львова говорив про потребу політичної організації і пояснив програму УНДО. Третій промовляв п. М. Коцюбка про економічні справи. Чотирогодинні наради покінчилися вибором Повітового Народнього Комітету, до котрого увійшли: о. декан Іван Іванчук з Товстого, о. Теодор Піндус і Ол. Пісецький з Зеленої, Мих. Коцюбка, Антін Свідер, Остап Хоростив і Микола Хрупович з Грималова, Іван Вороновський з Буцик, Лука Навастка з Товстого і Ст. Германя з Вікна. — Підчас реферату д-ра Ст. Барана мало-що не прийшло до розвязання віча, бо присутній на вічу комісар староства перебивав промовцеві та грозив розвязанням. По виборі Пов. Нар. Ком. відспівали присутні „Ще не вмерла", „Не пора" і розійшлися.

Учасник.

НОВИНКИ.

— Конфіската. Вчорашнє число нашого часопису сконфісковано за останнє речення статті „Pod jednym dachem".

— Справлення друкарських похибок. У вчорашньому числі „Діла", в статті п. н. „Як це назвати?", закралися такі друкарські похибки. На початку другого уступу має бути: „В нашій замітці", а не „в иншій замітці". При кінці останнього уступу в тійже статті має бути: „національ-демократичні багнотворці", а не „баснословці". В 149 ч. „Діла" в дописі про равські вселюдні школи подано помилково заголовок Радехів, замісць Рава Руська.

— Ланцюг щастя. Одного ранку дістаєте лист з дивним проханням: переписати девять разів його текст і крім цього доданий до нього список осіб, які належать до світового ланцюга щастя, переслати це все новим девяти особам з тим самим проханням. Цей ланцюг почав один американський офіцир і він має тричі оперезати світ. Хто такий ланцюг перерве, цього в найближчих девяти днях вустріне нещастя. Читаєш довжелезний список осіб, усіх націй і професій, і не виходиш з дива: невже-ж досить примхи одного забобонного чудака, щоби ввести в рух стільки інтелігентних осіб? Ця забава, крім девяти марок по 15 сот., коштує чимало часу. Але після війни містицизм зріс настільки, що навіть заприсяжені раціоналісти переписують преглупий текст і висилають його в світ. Нехай би так хто до них звернувся з проханням вислати девять листів до знайомих з покликом в якійсь важній громадській справі! Ого, спали би листи сном блаженних! Нехай би бодай згаданий лист, що творить „ланцюг щастя", був переписаним текстом з якогось розумного твору: низкою думок, які принесли би людині користь, колиб вона запамятала їх собі. Виходить, що забобонність нашої інтелігенції є ще середновічна. А потреба щастя є в неї така велика, що вона дасть собі закинути на шию якийнебудь ланцюг, ще й у цьому допоможе.

— Знижка ціни печива. Міська цінникова комісія в порозумінні з пекарями прийняла нову скалю цін на печиво: 1 кг. найдобірнішої муки у гуртівні 80 с., подрібно 88 с.; пшеничної 50-процентової у гурт. 67 с., подр. 74 с.; житної (60 проц.) у гурт. 47 с. Хліб житний (60 проц.) у пекарні 47 с., у крамниці 50 с., куликівський у пекарні 67 с., у крамн. 70 с., булка 40 грамів у пекарні 4 с., у крамниці 4 і пів.

— З сільських трагедій. У селі Барище (Надвірнянський повіт) парубок Микола Гличак застрілив уночі крадькома в хаті свого товариша Батира з помсти за якусь бійку і втік. Поліційний пес вистежив злочинця. — Другий такий випадок убивства внаслідок сварки трапився у селі Баня Головська, біля Борислава, де парубок Ю. Яворський застрілив другого парубка Ю. Клана за те, що той погрожував йому.

— Вища культура. У Коломиї є професійні школи для шевців і столярів. Вони є державні і дирекція цих шкіл не хоче приймати Українців, заявляючи, що в них нема місця. Але коли хлопці змінять обряд, місце для них знаходиться. Є це домагання, яке щораз частіше повторяють учителі ученикам, а з тих, які попали туди, як „греко-католики" глузують прилюдно в клясі за їх приналежність до церкви та української національности. Шевські та столярські хлопці мусять соромитись за своїх учителів.

— Катастрофа. Дня 6. ц. м. о годині 5-ій пополудню навістила страшна градова буря громаду Якимчиці-Кліцко, рудецького повіту. На протязі пів години град величини волоського горіха знищив на просторі 200 гектарів всі сьогорічні землеплоди, а на решті 50 гектарах знищив їх на 50 прц. Понищені також дерева і овочі, а навіть дахи і вікна по хатах. 80 родин остало без засобів до життя і без спроможности перевести осінні засіви. Делегація громади була в старостві і жадала допомоги, одначе безуспішно.

— Відзначення Українця. П. Петро Тучір із Коломиї, бувший поручник сербської армії, дістав відзначення Білого Орла з мечами V. кляси від чехословацького уряду. П. Тучір перебуває тепер у Югославії у м. Осеку.

— Ucrainica. В літературнім додатку до „Prager Presse" п. з. „Dichtung und Welt" (ч. 28.) поміщений переклад вірша Мелетія Кічури „Грачі". Переклад Остапа Грицая. — „Lithauische Rundschau", яка виходить у Ковлі, помістила недавно отсі статті проф. д-ра М. Лозинського: „Польща. Союз Націй і народи. Польщею" (ч. 71.), „Справа українського університету" (ч. 72.), „Українська програма польської демократії" (ч. 82.).

— Іспит зрілости в учительській жіночій семінарії (УПТ.) в Самборі. Зголосилося до іспиту 28 — здало 27: Баранецька Марія, Білинська Юлія, Буцик Емілія, Чиж Марія, Деннс Марія, Дубравська Павлина, Гаврилів Анна, Гарасим Ольга, Городиська Юлія, Іващків Ольга, Калданська Марія, Концевич Марія, Король Марія, Кульчицька Домініка, Лушик Ядвига, Луцька Брониcлава, Манастирська Ольга, Микита Одарка, Полянська Стефанія, Роговська Ірена, Секала Янина, Сивахоп Марія, Судчак Михалина, Варивода Катерина, Войнаровська Марія, Войтович Софія, Валях Марія.

— Етнографічні екскурсії ВУАН. Музично-етноґрафічний кабінет Всеукраїнської Академії Наук зорґанізував окрему наукову екскурсію на Поділля для запису й розсліду українських народніх пісень. Екскурсія складається з відомого етноґрафа-музика К. Квітки, М. П. Гайдая й визначної дослідниці української мови (а зокрема діялектольоґії) Олени Курило. К. Квітка вестиме розсліди переважно в колишньому Ушицькому повіті, в теперішній Проскурівській окрузі. М. Гайдай має в тімже районі розсліджувати репертуар лірників. Рівночасно Всеукраїнська Академія Наук висилає на південь Поділля д. Юркевича для збирання етноґрафічних і фольклорних матеріялів.

— Посилка божевільних. Божевільних маємо стільки, що Кульпарків і заведення для них у Кобежині не поміщує всіх. Тому уряд самоврядування у Львові вислав 600 божевільних до таких заведень на Поморі. А що не мав грошей платити за них, то вони від початку цього року сидять там на ласкавім хлібі. Врешті дирекціям заведень на Поморі терпець увірвався і вони заявили, що коли не дістануть довжних 310.000 зол., тоді 600 божевільних відішлють сюди назад. Більше й нічого нам не бракує.

— Важка теорема. У свій час (21. мая, ч. 110) подавали ми за німецькою пресою звістку, що румунський ґенерал Й. Муйка видав книжку, в якій подає розвязку славної теореми Фермата, над якою ломлять собі голову математики вже сотку літ. За таку розвязку Наукове Т-во в Ґетінґені (Gesellschaft der Wissenschaften) призначило ще перед війною нагороду 100.000 марок. Саме одержуємо інформацію від одного з наших земляків, що студіює в Ґетінґені, що розвязка ген. Муйки показалась хибною і що до цього часу з тисячних відповідей, що наспіли до Ґетінґен ні одна не здобула призначеної нагороди. Отже хто з наших математиків візьметь у свою ге-

Та все те не мало і не має по нинішній день ніякого значіння. Ніхто в Польщі тих постанов конституції та згаданого закону виконувати ніколи не думав, навіть тоді, коли їх ухвалювано.

Не те на инших польських територіях поза Сх. Галичиною. Вже в Західній Галичині, на території краківського воєвідства, а навіть у всіх мазурських повітах краківського воєвідства (тоді ще поділу на воєвідства не було), проведено вибори до сільських і міських громад на основі старої австрійської виборчої ординації, перевівши в ній невелику зміну через додання додаткового виборчого кола для всіх тих, що не відпадали на основі старої ординації під ніякий виборчий ценз. Таксамо проведено вибори до самоврядування на території бувшої пруської займанщини на основі старої дещо зміненої пруської виборчої ординації. На території королівства введено провізоричний закон про самоуправу і повітові соймики та переведено до них теж вибори. Що більше! Навіть на Волині проведено вибори до самоуправних установ, правда, установ дуже оригінального типу і з ще оригінальнішою компетенцією (особливо повітових соймиків) на основі законного розпорядку бувшого генерального комісаря Східних Земель (мабуть з 1920 р.). Одинока тільки Східна Галичина зазнає вже сім літ нечуваної анархії та безправства на полі громадського самоврядування.

Правлячі польські чинники все висували ще один аргумент проти виборів до самоуправних установ у Східній Галичині. Вони звсідно казали, що треба підождати на нове польське законодавство про самоврядування, яке буде випливати з духа польської конституції і буде згідне з духом часу, а рівночасно положить кінець теперішній анархії. Три роки покутували в соймовій адміністративній комісії урядові законопроєкти про самоврядування, три роки сварилася правиця з лівицею за виборчу ординацію до самоврядних установ і три роки до нічого не могла договоритись; законопроєкти спочивали в комісії, а анархія в Сх. Галичині поширювалася і росла. На четвертому році остаточно зговорилися всі польські партії, але проєкти відкликав уряд. І саме тоді, коли їх уряд відкликав, польські партії не дали себе вивести з рівноваги і зголосили урядові законопроєкти у формі своїх внесень до сойму, а тепер завзято над ними працюють.

Для нас найцікавіше і найважніше в цій справі те, що представляють собою ті нові закони, що їх почали завзято кувати в соймі аж на четвертому році польські законоробні ремісники, ті самі ремісники, що ще недавно не могли ніяк на них погодитися, ті самі, що з насолодою приглядалися як законопроєкти від'їдала ржа. Їм, тим законам, хочемо присвятити деяку увагу та показати, чи і до якої міри вони поступові і чим вони є для нас. **В. М.**

„Реформатори".

За „нову" виборчу ординацію.

III.

Вершком глупоти — якщо висловлюватися різко — є репресійна постанова проти дрібних партій теперішнього сойму. Партія, яка в проєкті „Пяста" уступає перед індивідуальним кандидатом, раптом виринає, коли йде мова про партії, що в теперішньому соймі не осягнули 15 послів. Перш усього годиться зазначити, що ніде в світі закон, який торкається громадянських чи инших прав або обовязків, не знає поділу населення на партії. Ніякий кандидат не є обовязаний перед законом і його сторожами (владою) декларуватися партійно. Тому й вимога, що кандидати партій, які в попередньому соймі не мали 15 послів, мусять бути піддержані тисячкою легалізованих підписів виборців або 2 тис. зол. в золоті, є протилежною всьому законодавству, є просто провокацією здорового хлопського розуму, який жеж повинні мати хоч деякі „пястівці". Парлямент має складатися з вибраних представників населення, а не з партій, які є внутрішньою ідеольогічною, світоглядовою і тактичною сегрегацією послів. Закон не знає теж ніякого докладного означення і зясування „партії" як такої. А навіть в чисто буденному розумінні важко додуматися, що саме розуміти під „партією" на парляментарному терені: посольські клюби чи часто їх складово-партійні частини. Бож соймові клюби ще не покриваються з політичними партіями. Звичайно соймові клюби „нац. меншостей" складаються з кількох партій (як нпр. український, жидівський, німецький). І навпаки — такі клюби, як нпр. „Визволєнє" і „Хлопське Сторонництво" в польському соймі можна світоглядово вважати одною партією (під оглядом соціяльно-політичним!); вони ріжняться між собою тільки тактикою і складом, а радше амбіціями людей. Така абсурдна вимога має на меті петрифікувати істнуючі партії, спиняючи партійне перегрупування, еволюцію суспільно-політичних поглядів у лоні громадянства. З другого боку така постанова не лише є смішна, гумористична, але й чисто ілюзорична, бож „партійний" стан на соймовій арені є часто пливкий. Коли під „партіями" розуміти соймові клюби (а тільки таке розуміння у відношенні до інституцій сойму булоб льогічне), то кожної хвилі дрібні соймові групи моглиб обєднатися, щоби створити 15-тичленний клюб. Але суспільно-політичне життя є в безнастанному руху, воно переходить еволюцію, одні партії гинуть, другі народжуються. Чи можна нужденним „законом", випорпаним з безсилої „пястівської" мозківниці, перепинити ці суспільні здвиги? А вже вимога щодо тисячки легалізованих підписів виборців, або 2 тис. зол. в золоті така характеристична для польських куркулівських доробкевичів, така просто класична, що її вартоб опатентувати на радість і втіху всіх кабаретів світа. Можна уявити собі, що ділялось би з легалізацією підписів, колиб найшлися присяжники і виконавці „пястівських" побажань! От булаб вакханалія! А вже просто подив збуджують 2 тис. зол. в золоті. І нехай хто скаже, що польська куркулівська братія не думає серіозно про зрівноваження бюджету й наповнення польського скарбу по береги?! Розуміється, хтось міг би запитатися, чому саме „Пяст" змагає до упривілеєння істнуючих в польському соймі „партій", себ-то „партій", які досі так погано записали себе в державному житті Польщі, які так ганебно скомпромітувалися? Чому проєкт „Пяста" хоче знову ті „партії" силоміць пхати в сойм, а одночасно задержати вже не перед воротами сойму, але перед воротами виборчих комісій инші партії, які досі ще не брали участи в суспільно-політичному будівництві? Таких питань можна ставити безліч, але даремне було би ждати на відповідь на них від „пястівських законодавців".

У проєкті зміни виборчої ординації, викалькульованої „Пястом", мається відокремлювати міста з 15-тисячним населенням в окремі виборчі округи, творячи таким чином спеціяльні міські округи, а радше курії. Проти таких замислів, хоч важко вважати їх доцільними, можнаб не підносити замітів, колиб ті округи були більшемандатові й давали змогу вибору представників усього населення. Але „патріотичні" куркулі мають без сумніву на меті так геометрично повикроювати ті округи, щоб до minimum звести представництво жидівського населення (яке одночасно пропалоб безслідно в сільських округах), а вповні зліквідувати представництво українського міського населення. Розуміється, ми принціпово мусимо бути проти поділу на дві курії: сільську й міську, одначе — як зазначено — не булоб іще великого лиха в тому, колиб з міст утворено окремі виборчі округи, розділюючи їх так, щоб давали змогу виявити справжній національний і соціяльний характер населення. Та проєкт „Пяста" змагає до чого иншого, а саме — до затертя національного й соціяльного характеру населення „кресових" міст, до обниження заступництва жидівського і до повної ліквідації представництва українського населення. Більшемандатовість пропадає в намічених міських округах, а зате мається воскресити її в сільських округах на „мішаній" території.

Що саме розуміти під „мішаною" територією?

Фактично етнографічно мішаною територією є тільки смуга, що на сході відділює українську й білоруську національну територію від польської. На межі між Українцями й Поляками є це Підляша, Холмщина, галицькі повіти на лівому березі Сяну (Ніско, Ярослав, частинно Перемишль і Лемківщина). Очевидно, тут є можливість забезпечити представництво обом народам в одномандатових округах, виділюючи з етнографічно мішаної території польські й українські місцевости. Таким чином принціпу одномандатовости, якщо в ньому хто-небудь добачує спасення, можна не нарушувати. Треба бути справедливим і признати, що й на українській етнографічній території (в Східній Галичині) є місцевости (давніші або новіші польські кольонії), яким слід забезпечити представництво.

Поважніше заступлені ті кольонії в повітах львівському, скалатському, теребовельському, рудецькому і самбірському. З польських частин цих повітів можна створити один або два виборчі округи і таким чином забезпечити представництво польському населенню. Так повинно бути, колиб авторами, зрештою зайвого, „пястівського" проєкту, кермувала справедливість і почуття дійсности. Одначе не те у них на приміті. Для „мішаної" території, під чим розміють вони всю українську й білоруську національну територію, вони не лише аплікують більшемандатовість; але й союзи лїст кандидатів та пропорціональність, щоби per fas et nefas штучним способом вибрати як найбільше послів та доказати світові, що українська національна територія є справді „мішана", що вона є українсько польська, кондомініяльна.

Ще далі йде проєкт зміни виборчої ординації З. Л. Н., зберігаючи пропорціональність у „важніших" округах та допускаючи „окремі національні й віроісповідні групи", очевидно — на основі перепису з 1921 р. Як виглядалиб ті „національні й віроісповідні групи" (цеб-то курії), не важко додуматися. Український елемент під Польщею, який вже в переписі 1921 р. обнижено на яких 40 процент, при творенні польською адміністрацією тих „груп", був ще знижений на яких 10 процент. При відповідній надзвичайно живій, енергійній і безкомпромісовій здатности Поляків „поширювати" на папері польську територію, ми моглиб побачити таке чудо, що „мішана" область обмежувалаcьби вже тільки станиславівським і волинським воєвідством.

Над проєктом зміни виборчої ординації християнсько-народових (групи Дубановича) з плюральністю для старших виборців, з пропорціональністю в „національно мішаних" округах, з іменуванням третини сойму при одночасному підвищенні віку виборців — шкода спиняватися. Це вже не регрес, не крок чи кілька кроків назад, а просто поворот до середньовіча, до старого шляхетського сойму, а в найкращому випадку до „сойму станів" зперед великої французької революції. Цей „сойм станів" мав би бути в додатку обмежений законодатною рівнорядністю польської „палати панів" під назвою сенату.

До чого прямує Польща?

Промова пос. С. Хруцького в дискусії над зміною конституції в польському соймі дня 6.VII. 1926.

(Продовження).

Чи ліпшою була П. П. С., яка потрафила ввійти в коаліцію з правицею недовго перед самим майовим переворотом, але навіть пальцем не рушила для створення умовин повстання лівого парляментарного уряду. А такі можливости істнували для цілої польської лівиці не тільки для П. П. С. Передовсім, чому польська лівиця не спротивилася розписанню нових виборів до теперішнього сойму в Східній Галичині? Адже на чолі держави стояв Иосиф Пілсудський, що тішиться довірям лівиці. А чи не мав би зовсім иншого складу теперішній сойм, колиб бодай лівиця шанувала міжнародне право? (Голос: Міжнароднє право?) Так, трактат в Сан-Жермен! (Голос: Границі були вже ратифіковані!) Трактат у Сан-Жермен загарантовував те, що Східна Галичина не входить в склад польської держави.

Але пізніше ставала перед вами аж два рази можливість направи злого через розписання нових виборів у Східній Галичині. Тими моментами були акт з 14. березня 1923 р., а також акт ратифікації соймом і сенатом трактату в Сан-Жермен. Особливо з огляду на останній акт диктувало навіть формальне право розписання нових виборів у Східній Галичині, як про це писав і ваш учений професор д-р Цолль. Того ви не зробили, чому?—Бо ви воліли бачити в соймі 40 ендеків більше, пястівців, а навіть Жидів, ніж 40 Українців. Чи не для тої самої причини не міг розвязатися по нинішній день і теперішній сойм? Пригадую Панам, як отверто говорив про те, про українську загрозу, як про причину конечного затримання цього сойму, посол Козловський (З. Л. Н.), коли польська лівиця для демагогічних цілей ставила внесення на розвязання сойму. В своєму національному шовінізмі ви воліли терпіти спаралізований сойм, створити безсилий парляментарний уряд (Голос: В тому помилаєтесь!) ніж розписати нові вибори в Східній Галичині або піти на дійсне розвязання сойму. Так і остався на політичному овиді безсильний сойм, мертве тіло, яке за життя розкладалося, загрожуючи організм держави. Чи не були таким розкладанням живого трупа ті самогубні вчинки, з яких першим було ухвалення особливих повновластей для уряду Володислава Грабського. Значення такого самогубного вчинку мала також і та агітація проти сойму, як державної установи, яку вела правиця.

В польський нарід старалися вмовити, що причиною високих податків у Польщі є утримування сойму і сенату, що посли побирають надто високі платні. Сойм творить у Польщі причину всякого зла, а тому усунути його—і все буде добре. Ось так впливала на селянські уми та плитка хлопська демагогія, відгомін якої чули ми ще вчора у промові посла Гломбінського. Ще важнішою справою в тій акції підкопування парляментаризму була широка прилюдна дискусія в пресі на тему зміни виборчої ординації. Зміну виборчої ординації по нинішній день вважають центроправі партії за одну з найкардинальніших справ, без якої сама зміна конституції, пропонована урядом, булаб, на їх думку односторонньою і невистарчаючою. Мета зміни виборчої ординації є ясна і виразна. Хочеться виелімінувати від участи в державному житті всі національні меншости, які творять у державі 45 відсотків населення. З тих громадян непольської національности хочете зробити в польської культури і держави, щось у роді білих невільників, позбавлених усяких громадських справ і змушених до зради на користь пануючої нації. Тому видавалося вам надто невистарчаючою дотеперішня виборча ординація, нами самими, бо кс. Адамом Лютославським і сенатором Булезом спеціяльно спрепарована. Мало було вам того, що дотеперішня виборча ординація через припорошення часто польської справедливости поважно нас кривдила, зменшуючи на 300 відсотків пред